

OCENE – POROČILA

TOREJ STE MRTVI, IN KAJ ZDAJ?

Gabrielle Zevin: *Onkraj*. Prevedla Marjeta Gostinčar Cerar. Ljubljana, Mladinska knjiga 2008.

Kaj se zgodi, ko umreš? Kam greš in kaj tam počenjaš? Priznati je treba, da se je pisateljica G. Zevin v svojem nagrajenem prvencu lotila enega najbolj zagonetnih vprašanj, ki vznemirjajo človeka, odkar se zaveda svoje minljivosti ali kot to sam čuti – tragičnosti svojega bivanja. Povrhuru ji je uspelo o tem govoriti tankočutno in pogosto duhovito.

Čeprav nam religije govorijo o posmrtnem življenju v nekih povsem drugačnih dimenzijah, čeprav obstajajo pričevanja o obsmrtnih doživetjih, ni nič določenega, nič dokazljivega, nič dovolj tolažilnega. Zakon življenja je pač tak, da vse, kar je živo, nekoč umre. Slovo pa je vselej težko, tudi če se življenjska doba zaključí v pričakovani starosti, po polno preživetem obdobju, ki nam je dano tukaj. Kaj pa, ko umre mlad človek, tak, ki šele pričakuje, da se bo življenje v polnosti začelo? Ki še ni okusil opevane ljubezni in se šele pripravlja na vozniški izpit?

Tudi če »je bil konec hiter in nič ni bolelo«, je bolečina tistih, ki ostanejo brez bližnjega, neopisljivo huda. Lizzie pri še ne polnih šestnajstih povozi taksist, ki nato celo zbeži s kraja nesreče. Med žalujočimi – mamó, očetom in bratom – je neutolažljiva tudi psička Lucy, ki se ji žalost – prav nesramno – meša z lakoto, ker žalujoči pogosto pozabijo nanjo. Psi

imajo v knjigi nasploh zelo pomembno vlogo. V deželi Onkraj, kamor prispe vsak po smrti, se nekateri bolj nadarjeni posamezniki s psi lahko celo pogovarjajo v pasjem jeziku. To je mimogrede uspelo tudi Elizabeth oziroma Liz, kakor jo kličejo, vendar šele potem, ko se je pomirila z življenjem v deželi Onstran in je pripravljena sprejeti avokacijo, ki je nekaj podobnega kot služba na Zemlji, vendar je bolj tisto, kar počneš za svojo dušo.

Pred tem pa Liz prepotuje dolgo pot. Vse se začne takrat, ko se zbudi na ladji Nil. Ta pluje v neznano, obdana z neskončnim, kristalno čistim morjem. Liz se nikakor ne more zbuditi iz tega, kar se ji zdi kot huda nočna mora, čeprav na trenutke tudi prijetna, saj se spoprijatelji z lepo Thandi in spozna celo pevca Curtisa Jesta iz svoje najljubše glasbene skupine Machine. Da gre zares in niso le sanje, se ji posveti šele takrat, ko lahko s kovancem za en večnik – uradno valuto Onkraj – skozi daljnogled opazuje svoj lasten pogreb. (Mikavna ponudba, kdo pa še ni sanjal o tem?) Liz tudi kasneje, ko se v Onkraju nastani pri svoji prijetni babici, s katero se spoznata šele tedaj, večino časa preživlja na Opazovalni postaji in opazuje svoje domače. Res je, da se na postaji v glavnem dobivajo ljudje, zaljubljeni v svojo žalost, a Liz čuti odtrganost od domačih in sveta, ki ga je poznala, izjemno krivično, saj večina prebivalcev prispe v Onkraj šele v visoki starosti. Posebno še, ker se ji zdi Onkraj dolgočasen, »kot sosedni kraj, kamor lahko greš peš ali z avtom, in pot ne traja dlje kot dobro uro.« Včasih Liz naravnost pobesni: »Ni-

koli ne bom hodila na univerzo niti se ne bom poročila, dobila velikih jošk, samostojno zaživela, se zaljubila ter naredila vozniškega izpita in vsega tega!» Ni pripravljena izkoristiti življenja, ki se ji nudi v novem svetu, kuje celo načrte, kako se bo s skokom v Vodnjak vrnila v življenje na Zemlji. Kasneje, ko ji skok spodleti, želi izkoristiti Izmuznitveno določilo. A vse njeno upiranje je del učenja. Aldous Ghen, njen aklimacijski svetovalec, ji razloži, »da je umiranje le drugi obraz življenja« in da je »Bog v vsem tem tako, kot je bil, bila ali bilo že prej.« Na Lizino zatrjevanje, da je življenje le tisto na Zemlji, ji razloži, da je biti mrtev le stanje duha in da so številni ljudje na Zemlji vse življenje mrtvi.

Kasneje se Liz začne svetlikati, da je z Onkrajem podobno kot z vilinskim svetom v Shakespearovem *Snu kresne noči*. »Pravzaprav ni velike razlike med obema svetovoma. Vilinska bitja so kot ljudje z vsemi človeškimi težavami in vsem drugim. Ljudje in vile živimo drug ob drugem. Skupaj in narazen hkrati.«

K sreči se človek v Onkraju lahko tudi zaljubi. Kar se zgodi, kljub temu da Owen Welles, ki Liz uči šofirati, še vedno ljubi svojo zemeljsko ženo Emily. Po tistem postane življenje v Onkraju prav prijetno, a nič manj zapleteno.

Seveda pa je tudi bivanje v Onkraju omejeno. Čas teče tudi tam – a nazaj. Ljudje so vedno mlajši in ko pride njihov čas, jih obredno spustijo po reki nazaj na Zemljo. Tako se knjiga začne s poglavjem Na koncu in konča Na začetku.

Razen zanimive zgodbe, privlačne za vse, bo knjiga posebno zanimiva predvsem mladim (in manj mladim) bralcem, ki jih vznemirjajo pomembna vprašanja o življenju, ljubezni in smrti.

Na kakšnem mestu se sicer zazdi nepovezana, ne zvemo, na primer, zakaj na Lizinem pogrebu ni njene najboljše prijateljice Zooey, ki je pravzaprav kriva, da se je tistega usodnega dne Liz s kolesom napolnila v nakupovalno središče, in ne najljubše Lizine profesorice, dr. Fujiyamove, ki ji Liz iz Onkraja pošlje pismo. Povrhu nas, morda (raz)vajene namišljenih rajskih podob z angeli in sijočo svetlobo, dežela Onstran z birokratskimi zahtevami, oguljenimi pisarnami in zoprnimi uradnicami ... spravlja v obup.

A treba je predvsem reči, da je pisateljčina zamisel zanimiva, izvirna, duhovito izpeljana, povrhu pa v očarljivi zgodbi ne manjka modrosti o življenju. Omeniti velja tudi zelo lepo in sugestivno opremo knjige.

V času, ko je smrt največkrat izrinjena iz našega besednjaka, ko je postala neke vrste tabu za površnost vsakdanjega življenja, je tovrstno razmišljanje, še posebno v mladinski literaturi, toliko bolj dragoceno, ganljivo in tolažeče.

»Veliko bo še življenj.

Veliko bo še življenj za preplašene fante potnih dlani, za grenko sladko mečkanje na zadnjih sedežih avtomobilov, za klobuke in halje v kraljevsko modri in škrlatni barvi, za biserne ogrlice, ki jih mame hčerkam zapenjajo okrog gladkih, nezgubanih vratov, za omembo tvojega imena pred polno dvorano, za nove kovčke, ki te spremljajo na poti k čudnim novim ljudem v čudne neznane dežele.«

Vasja (Cerar), temu je prevajalka Marjeta Gostinčar Cerar posvetila slovensko izdajo knjige, zdaj že ve, kako je tam nekje in – kaj se ve – morda celo najde kako podobnost z Onkrajem.

Zora A. Jurič